

PM 2010: RVII (Dnr 011-699/2010)

Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet (Ds 2010:9) samt Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp (SOU 2010:15)
Remiss från Justitiedepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

1. Som svar på remissen "Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet" (Ds 2010:9) samt "Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp" (SOU 2010:15) återopas vad som anförs i denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Föredragande borgarrådet Ulf KristerSSon anför följande.

Ärendet

Justitiedepartementet har remitterat ärendet Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet (Ds 2010:9) samt Kriminella grupperingar - motverka rekrytering och underlätta avhopp (SOU 2010:15) till Stockholms stad.

I utredningarna presenteras förslag i syfte att minska antalet unga som utvecklar en vanekriminell livsstil och rekryteras till kriminella grupperingar. Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet (Ds 2010:9) föreslår ett inrättande av Polisens ungdomscentrum på regional nivå för att underlätta metodutveckling, samverkan och utvärdering. Utredningen föreslår också en lättnad i socialtjänstsekretessen. Utredningen Kriminella grupperingar - motverka rekrytering och underlätta avhopp (SOU 2010:15) föreslår sociala insatsgrupper på lokal nivå där socialtjänst, skola och polis operativt arbetar med den unga. Projekt pojke är ett förslag där en satsning görs på tonårspojkar i utsatta bostadsområden.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd och Älvsjö stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret anser att de föreslagna lättnaderna i socialtjänstsekretessen kan bidra till att samarbetena underlättas.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden anser att förslaget med sociala insatsgrupper är intressant på många sätt, men ställer sig tveksam till begreppet insatsgrupp i detta sammanhang.

Utbildningsnämnden anser att utredningen lyfter fram en rad angelägna förslag när det gäller samhällets insatser för att öka myndighetssamverkan i syfte att minska ungdomars kriminalitet.

Bromma stadsdelsnämnd anser att det är mycket positivt med den strävan att skapa en bättre och effektivare struktur samt organisation kring utredningar och insatser gällande både ungdomsbrottslighet och organiserad brottslighet.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd anser att förslaget om att åtgärder och satsningar som innebär att utredningar ska göras lokalt på den unges hemort är positiva delar i förslaget.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att förslaget om att inrätta polisens ungdomscentrum på åtta orter i landet kan vara en bra grund för att lokalt bygga upp en fungerande samverkan mellan framför allt skola och socialtjänst.

Älvsjö stadsdelsnämnd anser att det är angeläget att de lagstadgade tidsfristerna avseende unga lagöverträdare hålls och att man vidareutvecklar myndigheternas uppföljningssystem så att fristerna i ungdomsärenden kan följas bättre.

Mina synpunkter

Både promemorian och betänkandet syftar till att förbättra samhällets insatser mot ungdomskriminalitet. Jag instämmer i att detta arbete är mycket viktigt och måste utvecklas. I många fall brister samarbetet och kommunikationen mellan olika myndigheter. Jag vill samtidigt lyfta fram att vi inom Stockholms stad under de senaste åren har skapat ett mycket bra samarbete mellan socialtjänst och polis, bland annat genom barnhusen och inom ramen för Operation Kvinnofrid. Vi har också nya riktlinjer för ett tydligare samarbete mellan socialtjänsten och skolan som syftar till att i tid uppmärksamma de elever som riskerar att hamna snett. Det kan också nämnas att den nya skollagen går i den riktning som utredningen föreslår.

De sociala insatsgrupper som föreslås är intressanta och en liknande modell har framgångsrikt använts i England. Förslaget innebär en betydande förändring i samhällets sätt att arbeta mot ungdomskriminalitet lokalt.

Förslaget om projekt pojke innebär att staten avsätter medel som statliga och kommunala myndigheter med flera kan ansöka om för att stärka skyddsfaktorerna. En vidareutveckling av projektet bör inkludera positiva krafter från bostadsområden med sociala problem, som kan bidra till att skapa bestående socialt kapital. Jag vill också understryka vikten av att långsiktigt stärka och utveckla grundverksamheten i socialt utsatta områden i stället för att starta tillfälliga projekt.

Liksom stadsledningskontoret ställer jag mig tveksam till förslaget om att i lag uttala en skyldighet för socialtjänst, skola och polis att stödja föräldrar i deras ansvar att fostra sina barn. Redan idag har kommunen enligt socialtjänstlagen ett ansvar att hjälpa föräldrar i deras fostrande roll och i läroplanen framgår att skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran.

Avslutningsvis har jag inga invändningar mot förslaget om lättnader i socialtjänstsekretessen. Men det är inte alltid i första hand lagstiftningen som är orsaken till att det brister. Det kan också handla om fel metoder i samarbetet och bristande kännedom om vad lagen egentligen föreskriver.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

1. Som svar på remissen "Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet" (Ds 2010:9) samt "Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp" (SOU 2010:15) återopas vad som anförs i denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Stockholm den 10 juni 2010

ULF KRISTERSSON

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet (Ds 2010:9) samt Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp (SOU 2010:15), sammanfattningar

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande anfördes av borgarråden *Carin Jämtin* (s) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Ärendet berör det viktiga samarbetet mellan skola, socialtjänst och polis. För Stockholm innebär det ett område där staden har mycket att göra för att förbättra samverkan. Sedan omorganisationen och flytten av grundskolan från stadsdelsnämnderna till utbildningsförvaltningen har samverkan mellan skola, socialtjänst och polis försämrats kraftigt. Det är därför av största vikt att man ser till att förbättra kontakterna och samarbetet mellan dessa tre aktörer. Staden måste ta sitt ansvar och se till att ge tillräckligt stöd till ungdomar som har hamnat snett. Idag hamnar de allt för ofta mellan stolarna och får inte det stöd och den hjälp som de borde ha rätt till.

ÄRENDET

Justitiedepartementet har remitterat ärendet Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet (Ds 2010:9) samt Kriminella grupperingar - motverka rekrytering och underlätta avhopp (SOU 2010:15) till Stockholms stad.

I utredningarna presenteras förslag i syfte att minska antalet unga som utvecklar en vanekriminell livsstil och rekryteras till kriminella grupperingar. Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet (Ds 2010:9) föreslår ett inrättande av Polisens ungdomscentrum på regional nivå för att underlätta metodutveckling, samverkan och utvärdering. Utredningen föreslår också en lättnad i socialtjänstsekretessen. Utredningen Kriminella grupperingar - motverka rekrytering och underlätta avhopp (SOU 2010:15) föreslår sociala insatsgrupper på lokal nivå där socialtjänst, skola och polis operativt arbetar med den unga. Projekt pojke är ett förslag där en satsning görs på tonårspojkar i utsatta bostadsområden.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd och Älvsjö stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 10 maj 2010 har i huvudsak följande lydelse.

I de båda utredningarna framkommer det att samarbetet mellan olika myndigheter och andra aktörer inte sker på ett effektivt och lärande sätt för att arbeta med att förhindra att unga utvecklar en vanekriminell livsstil och rekryteras till kriminella nätverk. Vad gäller ungdomskriminaliteten finns det forskning att tillgå. På gruppnivå vet man mycket väl vilka unga det är som befinner sig i riskzonen att bli vanekriminella emellertid är det svårt att identifiera den enskilda individen. I utredningen framgår det att de inte hittade några lärande exempel som rör individen.

I utredningarna framkommer att några av de viktigaste skyddsfaktorerna mot kriminalitet är familjen och skolan. Skolan har ett ansvar för värdegrundsarbetet och att barn och unga lyckas i skolan. Tidiga insatser och stöd till den unga och dess föräldrar är viktigt. Stadsledningskontoret bedömer att flera av de förslag som utredningarna presenterat, tillsammans, kan bidra till att arbetet med att minska antalet unga som blir vanekriminella och minska nyrekryteringen till kriminella grupperingar kan bedrivas mer effektivt. Utredningarnas förslag kan ge en struktur som kan få det att fungera bättre än idag. Strukturerna och ansvarsrollerna måste vara tydligt definierade. Stadsledningskontoret anser att de förslagna lättnaderna i socialtjänstsekretessen kan bidra till att samarbetena underlättas. I staden finns det flera olika samverkansforum mellan bl.a. socialtjänst, skola och polis. Staden har positiva erfarenheter av de lokala poliskontoren inom Stockholms län och Stadsledningskontoret anser att det kan vara ett arbetssätt att sprida. Staden har också mycket positiva erfarenheter av lokala BRÅ.

Utredningarna presenterar två närliggande förslag om grupper på regional och lokal nivå. Stadsledningskontoret anser att dessa grupper, Polisens ungdomscentrum och Sociala insatsgrupperna, funktioner, ansvar, sammansättningar och eventuella kostnader behöver defi-

nieras och förtydligas i ett fortsatt beredningsarbete. De båda gruppernas förhållande till varandra behöver också klargöras.

Förslaget Projekt pojke innebär att staten avsätter medel som statliga och kommunala myndigheter med flera kan söka för att stärka skyddsfaktorerna. Stadsledningskontoret anser att Projekt pojke kan vara ett bra förslag. Om medel avsätts kan det ge goda möjligheter att förstärka vad som redan görs i staden och ge ökade möjligheter till fler insatser. I ett fortsatt beredningsarbete måste förutsättningarna för Projekt pojke tydliggöras.

Stadsledningskontoret är tveksamt till förslaget om att i lag uttala en skyldighet för socialtjänst, skola och polis att stödja föräldrar i deras ansvar att fostra sina barn. Utifrån utredningens förslag framkommer det inte vad som förväntas av skolan. Eventuella konsekvenser för skolan och kommunen i frågan om skolan har hjälpt föräldrarna i tillräcklig omfattning saknas i utredningen. Idag har kommunen ett ansvar enligt socialtjänstlagen att hjälpa föräldrar i deras fostrande roll. Detta gör Stockholms stad bland annat genom familjerådgivning, föräldramottagning och föräldrautbildningar. I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94 finns det tydliga skrivningar om skolans uppdrag gentemot hemmen. Det framgår bland annat att skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. En eventuell lag kan tydliggöra friskolornas ansvar att hjälpa föräldrarna i deras fostrande roll.

Stadsledningskontoret anser att de föreslagna insatserna som genomförs måste utvärderas och resultat redovisas och analyseras. Stadsledningskontoret anser att det är av största vikt att rätt saker görs. I värsta fall blir det mer av samma utan att veta vad som faktiskt leder till resultat.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att remissen Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet (Ds 2010:9) samt Kriminella grupperingar - motverka rekrytering och underlätta avhopp (SOU 2010:15) får anses besvarad med vad som anförs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 maj 2010 att förvaltningens tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 15 april 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Båda promemorian och betänkandet berör samhällets insatser mot ungdomskriminalitet. Utredningarna föreslår en rad konkreta åtgärder i det fortsatta arbetet. Förvaltningen instämmer i synpunkterna att samhällets arbete mot ungdomskriminalitet behöver utvecklas och effektiviseras både vad gäller förebyggande arbete och rehabilitering. Ett flertal tidigare utredningar och undersökningar, både i Stockholms stad och nationellt, har visat att det i många fall finns omotiverat stora olikheter och brister i handläggningsrutiner hos de ansvariga myndigheterna. I många fall brister samarbetet och kommunikationen mellan myndigheterna. Bristerna kan innebära att handläggningstiderna blir onödigt långa eller att en del ungdomar inte får någon eller en otillräcklig reaktion för de brott som de har begått. Ett annat problem är att vårdinsatserna ofta inte leder till önskat resultat, återfallsfrekvensen hos de ungdomar som har dömts för grövre brott är hög. Nedan följer förvaltningens synpunkter på de slutsatser och förslag som läggs fram i promemorian och i betänkandet och som kan komma att beröra socialtjänstens verksamhet i Stockholms stad.

Promemorian ”Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet”

1. Kraftsamling mot ungdomsbrottslighet. Inrättande av polisens ungdomscentrum.

I promemorian föreslås att åtta ungdomscentrum inrättas. Syftet med de föreslagna ungdomscentren är att utveckla samverkan mellan polismyndigheten och kommunerna i frågor som berör samhällets insatser mot ungdomskriminalitet. Förvaltningen tillstyrker förslaget. Stockholms stad består av 14 stadsdelsområden, tre polismästardistrikt och 12 närpolisområden. Stockholms län består av 26 kommuner. Ungdomskriminalitet liksom kriminalitet i övrigt är gräns-

överskridande. Förvaltningens uppfattning är att ett ungdomscentra för Stockholms län skulle kunna utgöra ett lämpligt forum för det fortsatta utvecklingsarbetet i hela länet. Även samverkan mellan kommunerna bör innefattas. Ungdomscentrat skulle också kunna utgöra ett forum för spridning av ”goda exempel”. I dag finns det relativt sett stor kunskap om ungdomskriminalitet och dess orsaker, men kunskaperna kan användas betydligt bättre. Det finns exempel på bra insatser och samverkansformer i många kommuner. Spridningen av dessa goda exempel behöver förbättras.

2. Ekonomisk styrning

Förslaget berör i första hand polisens och åklagarmyndighetens ansvarsområden och avser problemen med att hålla gällande tidsfrister för handläggningen. Betänkandet föreslår att man genom en starkare ekonomisk styrning och uppföljning kan åstadkomma större effektivitet. Förvaltningen tillstyrker förslaget. En förbättring i området skulle vara till gagn även för socialtjänsten, som i sitt utredningsarbete har tidsfrister som ska hållas.

3. Tidig upptäckt

Promemorian redovisar en rad förslag i syfte att möjliggöra tidig upptäckt av unga som riskerar att utveckla en vanekriminell livsstil. Förslag läggs om lätnader i den sekretess som gäller mellan myndigheter och att myndighetsgemensamma seminarier ska anordnas kring sekretesslagstiftningen. Vidare föreslås en utvärdering av socialstyrelsens handbok *Barn och unga som begår brott* (2009). Förvaltningen tillstyrker förslagen. Den föreslagna ändringen i offentlighets- och sekretesslagen (OSL) innebär att när socialtjänsten har fattat beslut om att inleda en utredning enligt socialtjänstlagen så ska socialtjänsten kunna informera den anmälande myndigheten (t ex polisen) om detta.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens enhet Preventionscentrum Stockholm, har under flera år regelbundet anordnat gemensamma seminarier för personalen inom socialtjänsten, skolan, polisen och åklagarmyndigheten. Seminarierna har visat sig vara till gagn för samarbete och ömsesidig förståelse för varandras arbetsuppgifter. Förvaltningen ser en stor vinst med att liknande seminarier anordnas i hela landet.

4. Skyndsam handläggning

Promemorian föreslår att ungdomsbrott i större utsträckning bör utredas och avdömas där den unge bor. Förslaget motiveras bl.a. med att man genom förfarandet skulle kunna förkorta samtliga inblandade myndigheters utredningstider. Förvaltningen tillstyrker förslaget. Flera skäl talar för att modellen innebär många fördelar, framför allt i Stor-Stockholm där både polisens och kommunernas verksamheter är uppdelade i ett stort antal lokala enheter. Utgångspunkten för genomförandet av polisens brottsutredningar bör även ur medborgarens perspektiv vara där den unge lagöverträdaren bor och inte där brottet begicks. Inom staden är det stadsdelsnämnderna som har huvud-

ansvaret för sociala utredningar och insatser kring unga lagöverträdare, och stadens resurser för ändamålet finns där. I Värmdö kommun har man sedan år 2008 ett *utredningscentrum för unga lagöverträdare* som har arbetat enligt ovanstående princip. Arbetsmodellen som också innebär att utredande poliser och socialtjänst är samlokaliserade, har inneburit flera fördelar. Bland annat har utredningstiderna förkortats betydligt. I Skärholmens stadsdelsområde startades motsvarande verksamhet i februari 2010. I sammanhanget bör påpekas

att åklagarmyndighetens handläggning bygger på att brotten utreds där de begåtts, till skillnad från socialtjänstens som utgår från var de aktuella personerna bor. Detta har varit en försvårande faktor i tidigare försök att stärka samverkan mellan åklagarmyndigheten och socialtjänsten, men där exemplet Värmdö enligt förvaltningens mening visar på positiva erfarenheter.

Betänkandet ”Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp” (SOU 2010:15)

1. *Sociala insatsgrupper med socialtjänst, polis och skola bildas på lokal nivå.*

I betänkandet föreslås att sociala insatsgrupper bildas på lokalnivå för arbete med unga som riskerar att rekryteras till kriminella nätverk. Insatsgrupperna föreslås framför allt ha ett operativt ansvar och ska samordna åtgärder på individnivå. Grupperna föreslås även få ansvara för generella åtgärder som ska motverka att kriminella gäng etableras. Socialtjänsten föreslås få huvudansvaret. Insatsgrupperna föreslås bestå av representanter från socialtjänsten, polisen och skolan samt vid behov även av andra berörda myndigheter (t.ex. psykiatri, Statens institutionsstyrelse) eller ideella organisationer.

Den föreslagna samarbetsmodellen liknar i viss mån modellen ”Youth Offending Team” som finns i alla kommuner i England och som anses ha gett goda resultat. Förvaltningen anser att förslaget är intressant på många sätt. Att i ett tidigt skede kunna identifiera de barn och ungdomar som behöver stöd och hjälp, exempelvis på grund av ett kriminellt beteende, är en av socialtjänstens viktigaste uppgifter. Att ha en välfungerande samverkan och kommunikation med polisen och rättsväsendet som möjliggör ett snabbt ingripande är en av förutsättningarna för att ha framgång med detta uppdrag.

Förvaltningens mening är att det är viktigt att tydliggöra polisen och socialtjänsten har olika uppdrag, men att målgruppen i många fall är densamma. Uppdragens olikhet består i att socialtjänstens arbete i huvudsak bygger på frivillighet och den enskildes aktiva deltagande. Trots de olika utgångspunkterna är en grundläggande förutsättning i det förebyggande arbetet att myndigheterna har en gemensam problembild. Förvaltningens anser att samverkan mellan polis och socialtjänst är god i Stockholms stad och att den har utvecklats i gynnsam riktning under de senaste åren. Det finns en fastlagd struktur för samverkan, med 3 chefsamråd för Stockholms stad, där polischefer för respektive polismästardistrikt möter motsvarande stadsdelsförvaltningsdirektörer samt utbildnings- och socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen. Dessutom finns ett antal lokala brottsförebyggande råd knutna till samtliga stadsdelsförvaltningar.

Förvaltningen anser att betänkandets förslag innehåller flera frågetecken och behöver bearbetas vidare. Bland annat anser förvaltningen att det är viktigt att verksamheten inte får en alltför polisiär stämpel på det sätt som begreppet ”insatsgrupp” antyder. Innehållet i verksamheten bör vara utformad så att den inte urholkar ungdomarnas och deras föräldrars förtroende för socialtjänsten. En viktig förutsättning för att lyckas är att de boende känner tilltro till samhället och myndigheterna.

De föreslagna ”Insatsgrupperna” innebär en betydande förändring i samhällets sätt att arbeta mot ungdomskriminalitet lokalt. Om förslaget går igenom kommer kommuner där grupper inrättas att behöva kontinuerligt stöd och vägledning. Vidare är det nödvändigt med ett tydligt regelverk för att garantera rättssäkerhet m.m. samt för att inte olika praxis ska utvecklas i kommunerna. Det är också av avgörande betydelse att grupperna har tillgång till resurser för att genomföra uppdraget. Förvaltningen anser att resurser måste avsättas nationellt för uppföljning och utvärdering, om beslut fattas om att inrätta de föreslagna insatsgrupperna. I diskussionen om nya arbetsformer för polis-socialtjänst vill förvaltningen också föra fram andra möjligheter till fördjupad samverkan, exempelvis skulle polismyndigheten kunna anställa egna socionomer för att underlätta överbryggandet av skillnader i yrkeskultur. På socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen finns sedan ett antal år tillbaka en polis stationerad med ett motsvarande uppdrag.

2. *Lokala poliskontor i bostadsområden med särskilt behov av polisiär närvaro.*

Förvaltningen tillstyrker förslaget. Inom Stockholms län har länspolismyndigheten sedan år 2006 inrättat sammanlagt 27 lokala poliskontor, nio av dessa inom Stockholms stad. Även om någon systematisk utvärdering av verksamheten inte skett ännu och

fortsatta utvecklingsbehov finns för att nå de utsatta målen, menar förvaltningen att grundtanken med kontoren är rätt. Ett långsiktigt och uthålligt arbete på lokal nivå nära de boende gör det möjligt att skaffa goda kunskaper om lokala förhållanden och problem, vilket i sin tur skapar förtroende hos de boende.

3. *Projekt pojke: en särskild satsning på tonårspojkar och unga män i de mest utsatta bostadsområden*

Förvaltningen instämmer med betänkandets analys om orsaker och mekanismer till varför kriminella grupperingar bildas; att orsaken i många fall är faktorer som social utsatthet och utanförskap. Det finns en anledning till oro när det gäller situationen i vissa förortsområden, både i Stockholms stad och i andra kommuner. Med anledning av att

ungdomsarbetslösheten är oroväckande hög, anser förvaltningen att det är positivt att betänkandet lyfter upp och fokuserar på yrkes-

träning, skapandet av arbetstillfällen samt betonar vikten av att det lokala näringslivet är delaktigt och tar ett socialt ansvar. Samtidigt har målgruppen, tonårspojkar och yngre män med risk att hamna i bestående kriminalitet, i många fall, en mycket komplex problematik inom flera områden (utbildning/arbete, familj/sociala relationer, missbruk, psykisk/fysisk ohälsa och kriminalitet) och är i behov av flera stödsatser.

Oavsett vilka insatser som blir aktuella inom projektet är det viktigt att undvika stämpling av vissa grupper genom för omfattande särbehandling. Förvaltningen vill understryka vikten av att långsiktigt stärka och utveckla grundverksamheter i de socialt svaga områdena, i stället för att starta tillfälliga projekt. Förvaltningen anser att begreppet ”projekt” bör undvikas. I samtliga bostads-

områden med sociala problem finns även positiva krafter, som bör lyftas fram och förstärkas för att skapa ett bestående socialt kapital. En viktig framgångsfaktor är att myndigheter har förtroendefulla relationer till befolkningen och har personal med hög kompetens och möjligheter att arbeta långsiktigt. Vidare vill förvaltningen påpeka vikten med att innehållet i alla insatserna, både på individ- och samhällsnivå, är sådana som i så stor utsträckning som möjligt bevisligen har effekt.

4. *Lättnad i socialtjänstsekretessen*

Betänkandet föreslår ändringar i socialtjänstsekretessen för att möjliggöra att de s.k. sociala insatsgrupperna kan arbeta individrelaterat på det sätt som har föreslagits, bl. a. genom individuella handlingsplaner. Förvaltningen har inga invändningar mot förslaget som läggs i betänkandet. Förvaltningen anser dock att det inte alltid behöver vara i första hand lagstiftningen som brister, utan det kan även handa om arbetsmetoderna. Sekretesslagen pekas ofta ut som ett hinder för ett samarbete mellan myndigheter, exempelvis mellan polisen och socialtjänsten men i många fall kan problemen bero på dålig kännedom om lagstiftningen.

5. *Risbedömningsmanual*

Betänkandet föreslår att Brottsförebyggande rådet (BRÅ) får i uppdrag att utarbeta en riskbedömningsmanual som kan användas av de s.k. sociala insatsgrupperna i syfte att identifiera unga som riskerar att utveckla en kriminell livsstil. Förvaltningen tillstyrker förslaget. Idag används bedömningsinstrumenten ADAD (Adolescent Drug Abuse Diagnosis) och SAVRY (Structured Assessment of Violence Risk in Youth) av Statens institutionsstyrelse och socialtjänsten inom flera av landets kommuner (bl.a. Stockholms stad). Betänkandet

påpekar att nuvarande bedömningsinstrument har vissa brister, bl. a. med att kunna koppla resultaten till det konkreta behandlingsarbetet. De föreslagna insatsgruppernas arbetssätt blir specifikt och är beroende av en gemensam syn hos de inblandade aktörerna och med anledning av det kan det vara motiverat att ta fram nya verktyg.

6. *Tillfälligt omhändertagande av unga*

Betänkandet föreslår ändringar i 12 § polislagen som ger ökad möjlighet för polisen att omhänderta unga i risksituationer. Detta innebär en följdändring i socialtjänstsekretessen. Förvaltningen har inte några invändningar till förslaget.

7. *Stärkt stöd till föräldrarna*

Betänkandet föreslår att socialtjänsten, skolan och polisen ska ha en i lag uttalad skyldighet, att stödja och hjälpa föräldrar i deras ansvar att fostra sina barn. Förvaltningen anser att någon ny lagstiftning inte är behövlig på området utan att den nuvarande lagstiftningen är tillräcklig.

8. *Skolans ansvar för elevernas frånvaro*

Betänkandet föreslår att skolinspektionen får i uppdrag att granska hur skolan följer upp elevers frånvaro. Förvaltningen tillstyrker förslaget. Enligt forskning är skolproblem en av de viktigaste riskfaktorerna för att utveckla ett problembeteende hos barn och ungdomar. Samtidigt har skolan stora möjligheter att stärka många av de skyddsfaktorer som verkar i positiv riktning. Ett stort problem för många ungdomar i de socialt mest utsatta bostadsområdena är misslyckande med skolgången, vilket riskerar att utestänga dem från vidare studier och möjligheter att få arbete. En av orsakerna är hög ogiltig frånvaro. Det är väl motiverat att samhället utvecklar metoder för att minska frånvaron och förbättra dessa elevers skolresultat. Förvaltningen anser att, som betänkandet påpekar, en gemensam handlingsplan på området är behövlig. Av särskild vikt är att utveckla samverkan mellan socialtjänstens öppenvård och skolans elevvårdsverksamheter.

9. *Åtgärder att stödja avhoppare*

Förvaltningen anser att det är positivt att betänkandet lyfter fram gruppen unga lagöverträdare i åldersgruppen 18-21 år.

Socialtjänsten har ett ansvar för att anordna eftervård eller utslussning efter det att vård utanför det egna hemmet har avslutats. Ansvaret innefattar även ungdomar som är aktuella för kriminalvårdspåföljder. Det är dock viktigt att notera att det i socialtjänstlagen görs en åtskillnad på personer under respektive över 18 år, vilket ger olika formella förutsättningar för socialtjänsten att ge bistånd beroende på individens ålder.

10. *Ekonomiska konsekvenser*

Betänkandets slutsats är att de föreslagna sociala insatsgrupperna inte medför några kostnadsökningar och ryms inom befintliga ekonomiska ramar. Förvaltningen ställer sig tveksam till slutsatsen. I storstädernas mest socialt belastade bostadsområden är åtminstone socialtjänstens verksamheter redan idag ytterst ansträngda. Utrymmet för att starta nya verksamhetsformer är litet. För att garantera att intentionerna i betänkandet omsätts i praktiken behövs ekonomiskt tillskott till kommuner med socialt utsatta bostadsområden.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 maj 2010 att förvaltningens tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Utbildningsnämnden anför därutöver:

Utredningen lyfter fram en rad angelägna förslag när det gäller samhällets insatser för att öka myndighetssamverkan i syfte att minska ungdomars kriminalitet. Vi vill emellertid understryka vikten av dialog med föräldrarna, vars roll ofta är av avgörande betydelse. Såväl skola som polis och socialtjänst har ett stort ansvar att

samverka med föräldrar kring deras barn och ungdomars situation.

Reservation anfördes av Roger Mogert m.fl. (s), Per Olsson (mp) och Inger Stark (v), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Roger Mogert m.fl. (s), Per Olsson (mp) och Inger Stark (v), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 14 april 2010 har i huvudsak följande lydelse.

I förhållande till promemorian har utredningen dels en del överlappande förslag dels en del ytterligare förslag. Även i utredningen är det övergripande temat ökad samverkan.

Utredningen föreslår att s.k. "insatsgrupper" med deltagande av bl.a. polis, socialtjänst och skola bildas på lokal nivå. Här avses åtgärder mot nyrekrytering till kriminella nätverk koordineras på individnivå, bl.a. ska individuella handlingsplaner upprättas. Här ska även generella åtgärder för att förhindra att kriminella nätverk bildas kunna initieras. Den befintliga chefssamverkan (chefssamråd i Stockholm) ska besluta om omfattning och inriktning av insatsgruppernas arbete. Brottsförebyggande rådet (BRÅ) föreslås få i uppdrag att verka för att sociala insatsgrupper bildas. Förvaltningen stöder detta förslag även om det bl.a. återstår att närmare definiera insatsgruppernas sammansättning, funktion och arbetssätt. Även deras förhållande till polisens ungdomscentra behöver definieras. Namnet "insatsgrupper" kanske är mindre väl valt då associationer till t. ex. "polisens insatsstyrka" kan uppstå vilket är mindre lämpligt.

Utredningen anser att skolan måste bli bättre på att ge stöd till elever med särskilda behov och att förhindra att elever hoppar av från skolan. Detta är av central betydelse i det brottsförebyggande arbetet. Skolinspektionen bör få i uppdrag att granska hur skolan följer upp elevernas frånvaro. Behovet av en gemensam reglering eller en handlingsplan på detta område bör övervägas. Den nya skollagen kan sägas gå i den riktning utredningen önskar. Bl.a. skärpta bestämmelser om elever sätt till särskilt stöd och frånvarorapporteringen bekräftar detta. Förvaltningen delar uppfattningen att förhindrandet av avhopp har en central betydelse i det brottsförebyggande arbetet.

En omfattande satsning på tonårspojkar och unga män, "projekt pojke", i de mest utsatta bostadsområdena bör ske. Satsningen ska avse bl.a. yrkesträning, arbete och fritidssysselsättning. Utredningen beskriver inte närmare hur t.ex. yrkesträning kan ske och skolans roll i detta. Här kan finnas en möjlig anknytning till t. ex. den satsning som sker inom Järvalyftet, "Unga vuxna", det individuella programmet SALUT vid Ross Tensta gymnasium med uppsökande verksamhet och andra liknande projekt.

Utredningen har flera ytterligare förslag som utarbetandet av en riskbedömningsmanual, lokala poliskontor i vissa bostadsområden, polisens föräldratelefon och förslag om stöd till avhoppare från kriminella nätverk. Förvaltningen har en övergripande positiv inställning till dessa förslag utan att ta ställning i förhållande till vart och ett av dem.

Förslagen i både promemorian och utredningen berör i mycket en ökad samverkan mellan polis och socialtjänst och till en del skolans deltagande i denna samverkan utifrån sitt uppdrag. Skolans deltagande i samverkan, vilket förvaltningen ställer sig positiv till, behandlas inte lika utförligt, vilket förvaltningen anser behöva ske i det fortsatta beredningsarbetet.

Förvaltningen föreslår att förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remisserna.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 maj 2010 att förvaltningens tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Lillemor Samuelsson (v) m.fl., *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 april 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser mycket positivt på den strävan att skapa en bättre och effektivare struktur samt organisation kring utredningar och insatser gällande både ungdomsbrottslighet samt organiserad brottslighet. Överlag omfattar förslagen insatser som bygger på bättre utvecklad samverkan mellan olika myndigheter, vilket förvaltningen välkomnar. För att kunna arbeta effektivt mot allvarliga samhällsproblem som ungdomsbrottslighet och kriminella grupperingar måste tydliga insatser sättas in tidigt och myndigheterna måste samverka på ett funktionellt sätt, både kring enskilda individer och på ett övergripande plan.

Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet

Åtgärder och satsningar som innebär att utredningar görs lokalt på den unges hemort, att utredningstider förkortas och att insatser sätts in nära i tid, i förhållande till det begångna brottet är positivt. Att rättsprocessen är snabb och tydlig är en viktig signal till unga brottslingar, för att visa att det finns ett trovärdigt och fungerande rättsväsende. För att detta ska fungera måste processen i alla led vara snabb och effektiv. I dagsläget blir processen ofta försenad redan i utredningsskedet av brottet på grund av arbetsbelastningen hos polisens utredare. Detta har konsekvenser även för socialtjänsten, som får kännedom om ärendet i ett sent skede, då det ofta kan vara svårt att motivera till insatser, eftersom det gått lång tid sedan brottet begicks.

Att inrätta Polisens ungdomscentrum kan vara ett bra grund för att lokalt bygga upp en fungerande samverkan mellan framförallt polis, skola och socialtjänst. Att utarbeta riktlinjer för samarbetet, som bl.a. omfattar användande av gemensamma screenings- och bedömningsinstrument, är positiva initiativ, som det är viktigt att utvärdera resultaten av.

Insatser mot Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp

Förvaltningen ser positivt på avsikten med de sociala insatsgrupperna. För att på ett tidigt stadium kunna sätta in effektiva insatser mot kriminella grupperingar är strukturerad samverkan över myndighetsgränserna viktig och nödvändig. Behov finns dock, bedömer förvaltningen, av att förtydliga uppdraget för grupperna och konkretisera samt avgränsa målen.

Förslaget att utarbeta gemensamma handlingsplaner för enskilda ungdomar är förvaltningen positiv till. Det är viktigt att utformningen av handlingsplanerna är tydlig och konkret samt att var och ens ansvar tydligt framgår. En plan behöver också finnas för när och hur handlingsplanerna följs upp, analyseras och vid behov revideras. Att den enskilde ska delta i utformning och uppföljning av handlingsplanerna ser förvaltningen som nödvändigt och självklart.

Benämningen "sociala insatsgrupper" bedömer förvaltningen däremot som olämplig, det kan förväxlas med polisens insatsstyrkor. Det kan vara av värde att ha en officiell benämning som inte för tankarna till polisiära insatser, sanktioner och/eller brottslighet.

Förvaltningen stödjer förslaget att ta fram forskningsprogram om kriminella grupperingar. Programmen bör omfatta såväl forskning som insatser, systematiserad uppföljning och en plan för implementering i kommuner m.m.

Att förslaget poängterar skolans ansvar för elevernas frånvaro, ser förvaltningen positivt på. Såväl olovlig som mycket frånvaro är en viktig signal på att barn kan behöva stöd

och insatser. Att ge skolan stöd i att på ett tidigt stadium, på ett strukturerat sätt arbeta med t.ex. handlingsplaner, eventuellt i samverkan med andra myndigheter, kan vara ett sätt att utveckla arbetet kring denna, mycket viktiga fråga. Denna insats är en av de viktigaste insatser som samhället kan vidta, för att på ett tidigt stadium förebygga såväl kriminalitet som andra allvarliga problem.

Förvaltningens stödjer att såväl socialtjänst som skolan och polisen får en uttalad skyldighet att stödja föräldrar i deras fostran. Förvaltningen tycker dock att det bör förtydligas att föräldrarna har kvar sin fostrande roll, som även är reglerad i Föräldrabalken. Myndigheter kan och ska ge föräldrarna stöd för att, vid behov, återta sin roll som fostrare. Enligt forskning är detta viktigt och en nödvändig åtgärd.

Överlag stödjer förvaltningen ansatserna med riktade, gemensamma insatser. Att kriminalvården får ett tydligare ansvar för att stödja avhoppare, är ett bra och viktigt förslag. De lekmanövervakare som frivården vid behov ska utse, bör få särskild utbildning för sitt uppdrag, och kan ingå i de "sociala insatsgrupperna" bedömer förvaltningen. Att frivården har ansvar för att utarbeta handlingsplaner, för sina klienter, är rimligt. Det bör övervägas om det arbetet kan kopplas till de "sociala insatsgrupperna".

Förvaltningen ser positivt på tydliga riktlinjer och riktade insatser inom dessa områden. Förvaltningen vill poängtera vikten av att kontinuerligt och systematiskt följa upp effekterna av insatserna.

Förvaltningen bedömer att det ytterligare bör övervägas om detta omfattande förändrings- och utvecklingsarbete kan genomföras med nuvarande resurser och med de omprioriteringar, som föreslås.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 maj 2010 att förvaltningens tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Wallman m.fl. (s), Ylva Wahlström (mp) och Kjell Marténg (v), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 maj 2010 har i huvudsak följande lydelse.

En bättre och mer utvecklad samverkan mellan olika myndigheter som en röd tråd genom de insatser som föreslås. Inom förvaltningen pågår ett utvecklingsarbete för bättre samverkan och ytterligare prioritet för frågan välkomnas. Att komma tillrätta med allvarliga samhällsproblem som ungdomsbrottslighet och kriminella grupperingar kräver effektiva insatser och samverkan mellan myndigheter, både kring enskilda individer och på ett övergripande plan.

Nedan behandlas de två rapporterna var och en för sig. De förslag som faller utanför nämndens påverkan lämnas utan kommentar.

Effektiva insatser mot ungdomsbrottslighet

Förvaltningen ser positivt på åtgärder och satsningar som innebär att utredningar görs lokalt på den unges hemort. På så vis underlättas samarbetet mellan socialtjänsten och de rättsvårdande myndigheterna. Det möjliggör förkortade utredningstider och att insatser kommer närmare brottstillfället i tiden.

En snabb och begriplig rättsprocess är en viktig signal och ökar trovärdigheten för rättsväsendet för unga, såväl gärningspersoner som målsäganden och vittnen.

Att inrätta Polisens ungdomscentrum på åtta orter i landet kan vara till nytta också för det lokala utvecklingsarbetet för en fungerande samverkan mellan polis, skola och socialtjänst men där även förskola och fritid bör involveras. Att låta RPS och Social-

styrelsen utarbeta riktlinjer för polisens och andra myndigheters medverkan i socialtjänstens bearbetning och analys av information beträffande individer som riskerar att utveckla en vanekriminell livsstil, som bl.a. omfattar användande av strukturerade screenings- och bedömningsinstrument är förslag som förvaltningen ställer sig bakom och för vilka det är viktigt att utvärdera resultaten. Påpekas bör att man inom socialtjänsten under flera år arbetat med sådana instrument.

Avseende lättnader i sekretessen bedömer förvaltningen att socialtjänsten redan idag utan hinder kan inhämta uppgifter för att utreda barns behov. Inom ramen för en förhandsbedömning, vilken föregår beslut huruvida en utredning ska inledas har socialtjänsten möjlighet att inhämta vissa uppgifter från anmälaren. Den metod som ofta är att föredra är att få den enskildes samtycke till ett utbyte av information. Informationsutbyte i all ära men om den enskilde om vilken informationen lämnats upplever sin integritet kränkt och tilliten till myndigheterna därmed skadas riskerar resultatet bli kontraproduktivt.

Förvaltningen stödjer förslaget om myndighetsgemensamma seminarier inom området sekretess och samverkan, liksom en utvärdering av vilket genomslag Socialstyrelsens handbok *"Barn och unga som begår brott. Handbok för socialtjänsten"* har fått för socialtjänstens arbete med att förebygga ungdomskriminalitet.

Skolan har ett brottsförebyggande uppdrag som skulle kunna formuleras tydligare. Alla unga tillbringar en stor del av sin tid i skolan. Skolan har betydande möjligheter att påverka de skydds- och riskfaktorer som är så betydelsefulla för om den unge ska bli kriminell. Ett förtydligat uppdrag skulle möjliggöra för skolan att prioritera samverkan på ett bättre sätt. Förvaltningen arbetar lokalt med skola och polis för en utvecklad samverkan runt unga i riskzon för kriminalitet.

Ärendet Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp

Idén med sociala insatsgrupper som ett sätt att utveckla det operativa samverkansarbetet mellan socialtjänst(huvudansvarig), skola och polis är intressant. Att inom ramen för gruppen upprätta individuella handlingsplaner för unga som riskerar att rekryteras till kriminella nätverk torde vara ett effektivt arbetssätt. Att på så vis utvidga socialtjänstens uppdrag inom befintlig resursram låter sig knappast göras.

Benämningen "sociala insatsgrupper" bedömer förvaltningen som mindre lämplig, klangen är för polisiär och för tankarna till en kort repressiv aktion.

Redan idag pågår arbetet med att öka samverkan mellan berörda myndigheter genom tydligare styrning och strukturering av ansvarsområden mellan olika myndigheter och på olika nivåer.

Projekt pojke är en tidig insats riktad till tonårspojkar och unga män i de mest utsatta bostadsområdena. Metoden har förutsättningar att ge bra resultat.

I utredningen föreslås en ny bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen, som ger socialtjänsten möjlighet att lämna ut vissa uppgifter till polisen avseende unga under 21 år. Sekretesslagstiftningen får ofta klä skott för bristande rutiner eller vilja till utvecklad samverkan. När det gäller ungdomar under 18 år brukar vårdnadshavare kunna motiveras att samtycka till ett utbyte av information myndigheter emellan, vilket är att föredra. Vid en lagändring som den föreslagna är det viktigt att noga beskriva under vilka omständigheter sekretessbelagda uppgifter kan lämnas ut.

Det finnas fördelar med att använda en gemensam riskbedömningsmanual, för att fånga upp unga som riskerar att utveckla en kriminell livsstil, förutsatt att den följs upp och utvärderas. Ett gemensamt riskbedömningsinstrument ger en gemensam förståelse för problem och underlättar samverkan till fördel för barn och ungdomar som riskerar att utveckla en kriminell livsstil.

Förvaltningen välkomnar förslaget att ta fram ett forskningsprogram om kriminella grupperingar. Att skolans ansvar poängteras för elevernas frånvaro och att skolan får stöd i att på ett tidigt stadium arbeta strukturerat med denna fråga, är viktigt. Förvaltningen är även positiv till att såväl socialtjänsten, som skolan och polisen får en uttalad roll att stödja föräldrarna i deras fostran.

Förvaltningen stödjer förslaget med tydliga riktlinjer för polisens och andra myndigheters medverkan i socialtjänstens arbete med ungdomar som riskerar att utveckla en vanekriminell livsstil, samt förslaget om riktade gemensamma insatser och att genomföra regelbundna och systematiska uppföljningar av dessa insatser. Att kriminalvården får ett tydligare ansvar för att stödja avhoppare är ett positivt förslag, liksom att kriminalvården ska redovisa resultat av insatserna.

Förvaltningen ställer sig bakom intentionerna att skapa en bättre och effektivare struktur samt organisation kring utredningar och insatser gällande både ungdomsbrottslighet samt organiserad brottslighet. Förvaltningens bedömning är dock att det bör övervägas om föreslagna förändringar kan genomföras inom nuvarande resursram.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 maj 2010 att förvaltningens tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Catarina Agrell m.fl. (s), Reijo Kittilä (v) och Inggerd Akselsson Le Douaron (mp), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 maj 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig bakom intentionerna att skapa en bättre och effektivare struktur samt organisation kring utredningar och insatser gällande både ungdomsbrottslighet samt organiserad brottslighet. Överlag omfattar förslagen insatser som bygger på bättre utvecklad samverkan mellan olika myndigheter, vilket förvaltningen välkomnar. För att kunna arbeta effektivt mot allvarliga samhällsproblem som ungdomsbrottslighet och kriminella grupperingar måste tydliga insatser sättas in tidigt och myndigheterna måste samverka på ett funktionellt sätt, både kring enskilda individer och på ett övergripande plan.

Nedan lämnas kommentarer till de förslag där förvaltningen har synpunkter.

Ärendet Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet

Förvaltningen ser positivt på åtgärder och satsningar som innebär att utredningar görs lokalt på den unges hemort, att utredningstider förkortas och att insatser sätts in nära i tid i förhållande till det begångna brottet. Att rättsprocessen är snabb och tydlig är en viktig signal till unga brottslingar, för att visa att det finns ett trovärdigt och fungerande rättsväsende. För att detta ska fungera måste processen i alla led vara snabb och effektiv. I dagsläget blir den processen försenad redan i brottets utredningsskede, eftersom arbetsbelastningen hos polisens utredare inte möjliggör snabb utredning av ungdomsbrott. Detta har konsekvenser även för socialtjänsten, som får kännedom om ärendet i ett sent skede, där det ofta kan vara svårt att motivera till insatser, eftersom det gått lång tid sedan brottet begicks.

Att inrätta Polisens ungdomscentrum på åtta orter i landet kan vara ett bra grund för att lokalt bygga upp en fungerande samverkan mellan framförallt skola och socialtjänst. Att utarbeta riktlinjer för samarbetet, som bl.a. omfattar användande av

gemensamma screenings- och bedömningsinstrument, är förslag som förvaltningen ställer sig bakom och som det är viktigt att utvärdera resultaten av.

Vad gäller lättnader i sekretessen bedömer förvaltningen att socialtjänsten redan idag utan hinder kan inhämta uppgifter för att utreda den unges behov. Inom ramen för en förhandsbedömning har socialtjänsten möjlighet att inhämta vissa uppgifter från anmälaren, innan beslut fattas om att inleda utredning. Det är också möjligt att få den enskildes samtycke till att få utbyta information. När det gäller att lämna uppgifter om den enskilde finns dessa möjligheter. I denna fråga bör även integritetsaspekter beaktas.

Förvaltningen stödjer förslaget om myndighetsgemensamma seminarier inom området sekretess och samverkan, liksom en utvärdering av vilket genomslag Socialstyrelsens handbok *"Barn och unga som begår brott. Handbok för socialtjänsten"* har fått för socialtjänstens arbete med att förebygga ungdomskriminalitet. Skolan är en viktig part i det brottsförebyggande arbetet.

Ärendet Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp

Förvaltningen är positiv till syftet med de sociala insatsgrupperna, där socialtjänsten ska ha huvudansvaret, och till förslaget att lyfta fram vikten av effektiv samverkan mellan olika berörda myndigheter. Förslaget att upprätta individuella handlingsplaner för unga som riskerar att rekryteras till kriminella nätverk är bra, men frågan är om det är möjligt att utvidga socialtjänstens uppdrag inom befintlig resursram.

Förvaltningens bedömning är att det redan idag finns möjligheter att öka samverkan mellan berörda myndigheter genom tydligare styrning av ansvarsområden och mandat (i riktlinjer, avtal och handlingsplaner).

Benämningen "sociala insatsgrupper" bedömer förvaltningen som mindre lämplig, då den kan föra tankarna till polisens insatsstyrkor.

Projekt pojke är en förebyggande satsning på tonårspojkar och unga män i de mest utsatta bostadsområdena, som sannolikt skulle kunna ge goda effekter. Det kan finnas fördelar med att använda en gemensam riskbedömningsmanual, som ska kunna användas av de sociala insatsstyrkorna, för att fånga upp unga som riskerar att utveckla en kriminell livsstil, förutsatt att den följs upp och utvärderas. Ett gemensamt riskbedömningsinstrument borde ge bättre möjligheter att fler instanser tidigt uppmärksammar barn och ungdomar som riskerar att utveckla en kriminell livsstil.

Förvaltningen välkomnar förslaget att ta fram ett forskningsprogram om kriminella grupperingar. Att skolans ansvar poängteras för elevernas frånvaro och att skolan får stöd i att på ett tidigt stadium arbeta strukturerat med denna fråga, är viktigt. Förvaltningen är även positiv till att såväl socialtjänsten, som skolan och polisen får en uttalad roll att stödja föräldrarna i deras fostran. Det är dock angeläget att det förtydligas att föräldrarna har kvar sin fostrande roll, som även är reglerad i Föräldrabalken.

Förvaltningen stödjer förslaget med tydliga riktlinjer för polisens och andra myndigheters medverkan i socialtjänstens arbete med ungdomar som riskerar att utveckla en vanekriminell livsstil, samt förslaget om riktade gemensamma insatser och att genomföra regelbundna och systematiska uppföljningar av dessa insatser. Att kriminalvården får ett tydligare ansvar för att stödja avhoppare är ett positivt förslag, liksom att kriminalvården ska redovisa resultat av insatserna.

Sammantaget är förvaltningens bedömning är det bör övervägas om föreslagna förändringar kan genomföras inom nuvarande resursram och med föreslagna omprioriteringar.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 maj 2010 att förvaltningens tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 april 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i huvudsak utredarnas förslag.

Det finns starka verksamhetsmässiga och samhällsekonomiska skäl för att den kraftsamling som behövs när det gäller metodutveckling, enhetlighet, samverkan och utvärdering inom området ungdomskriminalitet ska genomföras på såväl regional som lokal nivå. Förvaltningen förordar därför förslaget om att inrätta s.k. regionala ungdomscentra.

Förvaltningen instämmer i att både polisen och skolan har ett brottsförebyggande uppdrag och att skolan men även fritidsverksamheter har betydande möjligheter att påverka de skydds- och riskfaktorer som är så betydelsefulla för om den unge ska bli kriminell. Polisens närvaro i skolan och frågan om hur skolan ska hantera brottsmisstankar mot elever kan underlättas av inrättandet av lokala poliskontor av det slag som redan finns på några ställen i Stockholm bl.a i Älvsjö.

Det är angeläget att de lagstadgade tidsfristerna avseende unga lagöverträdare hålls och att man vidareutvecklar myndigheternas uppföljningssystem så att fristerna i ungdomsärenden kan följas bättre. Att ungdomsbrott ska utredas och avdömas där den unge bor menar förvaltningen skapar bättre förutsättningar för samverkan mellan socialtjänst skola och polis.

Förslagen innefattar även inrättande av s.k. *sociala insatsgrupper* med socialtjänst, polis, skola på lokal nivå vilket förvaltningen ser positivt på. Det måste dock tydligt framgå hur samverkan ska fungera med samtliga föreslagna myndigheter m.fl, för att åtgärderna ska få det resultat som önskas.

Förvaltningen föreslår därmed att stadsdelsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

RESERVATIONER M.M.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Roger Mogert m.fl. (s), Per Olsson (mp) och Inger Stark (v) enligt följande

Reservation mot nämndens beslut till förmån för förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande gjordes av Roger Mogert m.fl. (s), Per Olsson (mp) och Inger Stark (v) enligt följande

Ärendet berör det viktiga samarbetet mellan skola, socialtjänst och polis. För Stockholm innebär det ett område där staden har mycket att göra för att förbättra samverkan. Sedan omorganisationen och flytten av grundskolan från stadsdelsnämnderna till utbildningsförvaltningen har samverkan mellan skola, socialtjänst och polis försämrats kraftigt. Det är därför av största vikt att man ser till att förbättra kontakterna och samarbetet mellan dessa tre aktörer. Staden måste ta sitt ansvar och se till att uppfylla det när det kommer att ge tillräckligt stöd till ungdomar som har hamnat snett. Idag hamnar de allt för ofta mellan stolarna och får inte det stöd och den hjälp som de borde ha rätt till.

Bromma stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Lillemor Samuelsson (v) enligt följande

Regeringsuppdraget rörande ungdomskriminalitet handlar både om att förhindra att unga hamnar i kriminalitet samt att utveckla arbetssätt att hjälpa unga ur kriminalitet.

Både rapporten och betänkandet fokuserar helt på operativa insatser, medan man bortser ifrån det avgörande förebyggande arbetet. En så viktig fråga som ungdomskriminalitet kan inte hanteras utan aspekter som värdet av ungas självkänsla, framtidstro och upplevelse av delaktighet och inflytande. Utan att fokusera på vikten av ett fungerande förebyggande synsätt kommer de flesta åtgärder att bli antingen ett slag i luften eller i värsta fall leda till ytterligare marginalisering av utsatta ungdomar.

Skolans roll ska i första hand vara att stödja eleverna till att utveckla kunskaper och tilltro till att kunna skapa ett gott liv för sig själv och andra. Skolan har en unik roll att lyckas med att utjämna de orättvisor som barns olivkärniga bakgrund för med sig. De redskap skolan behöver för att lyckas med sitt arbete är förtroende från samhället i övrigt. Förtroendet bör innebära stöd i skolormas strävan att ge varje ung människa självförtroende och känslan av att vara viktig. För detta krävs att skolan ses som något mycket mer än en kontrollstation när det gäller mätbara kunskaper, närvaro eller uppförande.

Värdet av tidiga upptäckter poängteras, men minst lika viktigt är att de tidiga signaler, som alla som arbetar med barn och unga känner igen, leder till snabba och verksamma stöd-åtgärder i de aktuella familjerna. Med det alltför kortsiktiga arbetssätt som samhället byggt upp, med årsbudgetar som till varje pris ska hållas, kommer vi även i framtiden att "släcka bränder" som kostar massor, när vi alla är överens om att tidiga insatser på sikt spar både mänskliga och andra resurser.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Jan Wallman m.fl. (s), Ylva Wahlström (mp) och Kjell Marténg (v) enligt följande

Vi vill till förvaltningens tjänsteutlåtande på remissen tillägga följande:

1. Enligt förvaltningslagen har myndigheter en allmän skyldighet att samverka. Socialtjänsten är ansvarig för att samverkan kommer till stånd när det gäller barn/unga som far illa eller riskerar att fara illa enligt 5 kap. 1a § socialtjänstlagen. Motsvarande krav på samverkan finns i polislagen, hälso- och sjukvårdslagen och skollagen.
2. Angående nuvarande resursram så visar BUSS-utredningen (barnuppdraget i Stockholms socialtjänst) på ett mönster att så gott som alla stadsdelsnämnder under åren mellan 2004 och 2007 haft större kostnader för den sociala barn- och ungdomsvården än de anslag de fått varje år. Så stora belopp som över 100 miljoner kronor per år har sammanlagt förts över till barn- och ungdomsområdet från andra verksamheter. Detta betyder i klartext att anslaget till stadens barn- och ungdomsvård är lägre än de faktiska kostnaderna, vilket ytterligare styrker förvaltningens bedömning om huruvida förslaget kan genomföras inom nuvarande resursram.
3. Den del av förslaget som avser "Sociala insatsgrupper" med socialtjänst, polis och skola med mål att tidigt upptäcka unga som riskerar att utveckla en vanekriminell livsstil borde även inbegripa berörda landsting. Det är allom känt att erfaren vårdpersonal på mödravården och på barnavårdscentralerna tidigt kan bedöma hur det kan tänkas gå i framtiden för ett mycket specifikt barn och kan därför rekommendera lämpliga insatser mycket tidigt. Det vill säga även landstingen ges ett mycket tidigt brottsförebyggande uppdrag.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Catarina Agrell m.fl. (s), Reijo Kittilä (v) och Ingegerd Akselsson Le Douaron (mp) enligt följande

Vi godkänner förvaltningens förslag till remissvar och vill därutöver göra följande uttalande:

Problemet med ungdomsbrottslighet är strukturellt, vilket också utredningen visar när man konstaterar att ungdomar som riskerar att utveckla en kriminell livsstil i stor utsträckning kommer från de mest socialt utsatta bostadsområdena i storstäderna. Problemet är ett symptom på ett dysfunktionellt samhälle med segregering och utslagning av vissa grupper, ett samhälle som skapar vinnare och förlorare. Därför måste problemet angripas genom att vi tillsammans skapar ett mer solidariskt samhälle där vi ger alla unga likvärdiga möjligheter till en positiv utveckling, ett samhälle som är mer inriktat på samarbete och mindre inriktat på konsumtion, konkurrens och utslagning. Internationell forskning visar med all önskvärd tydlighet på sambandet mellan ett ojämlikt samhälle med stora socioekonomiska klyftor och kriminalitet och ohälsa, även i rika länder.

Skolans betydelse lyfts fram i utredningen, liksom alltid när barns och ungdomars utveckling diskuteras. Här finns inga andra konkreta förslag än att förbättra närvarokontrollen i skolan. Skolan är naturligtvis viktig eftersom alla unga åtminstone bör finnas där. Men skolan har i nuläget stora svårigheter att fungera som en plats där alla elever kan känna sig hemma och utvecklas. Om det ska ske krävs att skolorna får mer resurser, och inte bara i form av fler lärartimmar utan även annan personal, t.ex. socionomer och hälsopedagoger med ett saluto-

gent arbetssätt. Det är för övrigt viktigt att skolorna inte blir tävlingsarenor där ungdomar riskerar att bli förlorare. Risken att hamna i kriminalitet kan förstärkas om unga människor känner sig misslyckade.

Sammanfattning

Uppdraget

Som ett led i regeringens satsning för att förebygga ungdomskriminalitet beslutade justitieministern den 17 mars 2009 ett uppdrag som bl.a. syftar till att lämna förslag på hur rättsväsendets myndigheter och andra aktörer kan effektivisera insatserna för att förhindra att ungdomar utvecklar en vanekriminell livsstil.

Enligt direktiven för uppdraget ska utredaren föreslå konkreta åtgärder för att avhjälpa de hinder som finns när det gäller myndigheternas arbete med att förebygga ungdomsbrottslighet. De hinder som finns ska beskrivas och identifieras genom en processkartläggning som visar hur rättsväsendets myndigheter arbetar med ungdomar som riskerar att utveckla en vanekriminell livsstil. Goda exempel på rutiner i detta arbete ska lyftas fram. De åtgärder som föreslås ska fokusera på ett förbättrat samarbete mellan berörda myndigheter och andra aktörer. Möjligheterna att förkorta tiden mellan brottslig gärning och samhällets reaktion i syfte att stärka rättsväsendets brottsbekämpande roll ska särskilt beaktas.

De åtgärder som föreslås ska kunna genomföras inom ramen för nuvarande myndighetsstruktur och medelsramar samt utgå från den befintliga ansvarsfördelningen mellan berörda aktörer.

Arbetet i utredningen

För att få belyst hur polismyndigheterna samverkar kring ungdomar idag har utredningen genomfört en insamling av goda exempel från landets samtliga polismyndigheter.

Utredningen har också genom hearingar med deltagare från myndigheter och föreningar som arbetar med ungdomar tagit del av erfarenheter och synpunkter kring samhällets insatser avseende unga som riskerar att utveckla en vanekriminell livsstil. En kartläggning av lagföringsprocessen för unga lagöverträdare har genomförts. Kartläggningen har gett ytterligare perspektiv på uppdraget.

Företrädare för utredningen har deltagit i hearingar och seminarier samt gjort studiebesök i Sverige och Danmark.

En referensgrupp har varit knuten till utredningen.

Våra utgångspunkter

Intrycken och slutsatserna av de insamlingar som vi gjort under utredningsarbetet kan sammanfattas i nedanstående punkter. De är utgångspunkter för våra förslag.

- "Ungdomar påpekar ofta att det största sveket de vet är att det finns vuxna som sett och vet att de behöver hjälp men inte gör något."¹
- Alla barn och ungdomar har rätt till samma stöd och hjälp oberoende av var de bor.²
- "Skolan är den viktigaste upptäckaren av ungdomar på väg in i kriminalitet."³
- Frågor om ungdomskriminalitet är väl utforskade. Kunskaperna skulle kunna utnyttjas betydligt bättre.⁴
- Det är i första hand inte lagstiftningen som brister.

¹ Hearing i Umeå den 30 september 2009.

² Barnkonventionen.

³ Hearing i Hallsberg den 6 oktober 2009.

⁴ Brå, Orsaker till brott bland unga och metoder att motverka kriminell utveckling – En kunskapsinventering, 2009.

- Det finns få goda exempel på samverkan som syftar till att tidigt identifiera den lilla andel unga som löper risk att utvecklas till vanekriminella. Spridningen av goda exempel är i allmänhet svag och går långsamt.⁵
- Statens och kommunernas verksamheter måste samordnas bättre så att de unga kan mötas med en helhet.
- Styrningen på nationell nivå måste stärkas så att en tydlig väg framåt anvisas för att förebygga ungdomars kriminalitet. Det är möjligt utan att göra avkall på behovet av lokala anpassningar.

En kraftsamling mot ungdomsbrott

Under denna rubrik redovisar vi förslag som syftar till att utveckla främst polisens insatser mot ungdomsbrott.

Polisens ungdomscentrum

Det finns starka verksamhetsmässiga och samhällsekonomiska skäl för att den kraftsamling som behövs när det gäller metodutveckling, enhetlighet, samverkan och utvärdering inom området ungdomskriminalitet ska göras på regional nivå. Regeringen bör därför ge Rikspolisstyrelsen (RPS) i uppdrag att inrätta Polisens ungdomscentrum på åtta orter i landet.

Vid dessa centrum bör en nära samverkan med berörda kommuner säkerställas genom ett av följande två alternativ:

- a. Regeringen ingår ett nationellt avtal med Sveriges Kommuner och Landsting om samverkan eller
- b. Regeringen ger RPS ett uppdrag att verka för en motsvarande överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting.

Som ett försiktigare alternativ till att inrätta ungdomscentrum kan utvecklingsarbetet inledningsvis begränsas till ett antal kommuner med ett nationellt avtal enligt punkten a. som grund. Det inarbetade systemet med modellområden kan användas för detta.

⁵ Kapitel 7.

Ett särskilt uppdrag inom ramen för Polisens ungdomscentrum

Regeringen bör ge RPS i uppdrag att ta fram och införa riktlinjer för polisens inhämtning av information beträffande ungdomar som riskerar att utveckla en vanekriminell livsstil och för hur socialnämnden ska få del av denna information.

Vidare bör regeringen ge RPS och Socialstyrelsen ett gemensamt uppdrag att ta fram och införa riktlinjer för polisens och andra myndigheters medverkan i socialtjänstens bearbetning och analys av samma information. Riktlinjerna bör innefatta användningen av strukturerade screening- och bedömningssystem anpassade efter svenska förhållanden.

Uppdragen bör genomföras i nära samverkan med kommunernas socialtjänst inom ramen för de föreslagna ungdomscentrumen.

Ekonomisk styrning

Under denna rubrik redovisar vi förslag som avser regeringens styrning av Polisens och Åklagarmyndighetens arbete med utredningar som avser ungdomsbrott.

En starkare styrning för att hålla tidsfristerna

Det är angeläget att de lagstadgade tidsfristerna avseende unga lagöverträdare hålls. Anslagstilldelningen kan användas som styrmedel i detta syfte. Regeringen bör därför uppdraga åt RPS och Åklagarmyndigheten att hålla inne vissa medel. År 2010 kan detta ske genom att en viss del av de resursförstärkningar som tillförts de lokala organisationerna hålls inne och istället fördelas senare och då i förhållande till hur tidsfristerna hållits.

En sådan åtgärd bör kombineras med ett uppdrag till RPS att, i samråd med Åklagarmyndigheten och Brottsförebyggande rådet (Brå), vidareutveckla myndigheternas uppföljningssystem så att fristerna i ungdomsärenden kan följas upp bättre.

En tidig upptäckt

Under denna rubrik redovisar vi förslag till åtgärder som har det gemensamt att de avser myndigheternas arbete med att tidigt upptäcka unga som riskerar att utveckla en vanekriminell livsstil.

En begränsning av sekretessen mot anmälade myndighet

En ny bestämmelse bör införas i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL) av innebörd att sekretess enligt 26 kap. 1 § OSL inte hindrar att ett beslut om att inleda eller inte inleda en utredning med anledning av en anmälan enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) lämnas ut till den myndighet som gjort anmälan.

Myndighetsgemensamma seminarier inom området sekretess och samverkan

Regeringen bör uppdra åt RPS, Socialstyrelsen och Skolverket att i samråd anordna för polisen och kommunerna myndighetsgemensamma seminarier inom området sekretess och samverkan.

Utvärdering av Socialstyrelsens handbok

Regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp och återrapportera vilket genomslag den av myndigheten nyligen utgivna handboken⁶ fått för socialtjänstens arbete med att förebygga ungdomskriminalitet, i synnerhet när det gäller att öka socialtjänstens förmåga att förhindra unga att utveckla en vanekriminell livsstil.

⁶ Socialstyrelsen, *Barn och unga som begår brott. Handbok för socialtjänsten*, Västerås 2009.

Skolan och polisen

Inte bara polisen utan också skolan har ett brottsförebyggande uppdrag. Alla unga tillbringar större delen av sin vakna tid i skolan. Skolan har således betydande möjligheter att påverka de skydds- och riskfaktorer som är så betydelsefulla för om den unge ska bli kriminell.

Av särskilt intresse för vårt uppdrag är polisens närvaro i skolan och hur skolan ska hantera brottsmisstankar mot elever.

Vi lämnar inga särskilda förslag i denna del, men anser att flera av de frågor som aktualiseras i detta sammanhang lämpar sig mycket väl för att hanteras inom ramen för de polisiära ungdomscenter som vi förordar i kapitel 9.

En skyndsam handläggning

Under denna rubrik redovisar vi förslag med anknytning till utredningen av ungdomsbrott. Samtliga förslag avser åtgärder i syfte att utreda brotten snabbare med bibehållen rättsäkerhet.

Ungdomsbrott bör i större utsträckning utredas och avdömas där den unge bor

Ungdomsbrott bör, inom ramen för det regelverk som rättegångsbalken (RB) anvisar, utredas och avdömas där den unge bor. Idag skiftar myndigheternas tillämpning av detta regelverk och tydliga regler saknas för vissa fall. Vår bedömning är att det inom ramen för en överenskommelse mellan Åklagarmyndigheten och RPS är möjligt att åstadkomma den önskvärda förändringen när det gäller *utredningsforum* i ungdomsutredningar utan att ändra i lagstiftningen. Vidare bör en kartläggning göras av hur RB:s regler om domstolsforum tillämpas i praktiken när det gäller ungdomsmål.

Regeringen bör därför uppdra åt Brå att genomföra en nationell kartläggning av hur åklagare och domstolar tillämpar RB:s regler om *domstolsforum* i ungdomsmål.

Regeringen bör vidare uppdra åt RPS och Åklagarmyndigheten att träffa en överenskommelse om och utfärda föreskrifter och allmänna råd i frågan om *utredningsforum*. En sådan överenskommelse bör föregås av en kartläggning av efter vilka riktlinjer som åklagare och polis bestämmer utredningsforum och vilka konsekvenser detta får för handläggningen.

Den särskilda lagregleringen av vem som är förundersökningsledare i ungdomsärenden bör avskaffas

För ungdomsärenden regleras fördelningen av förundersökningsledningen mellan åklagare och polis genom lagstiftning med avsteg från de allmänna reglerna i RB. Denna särskilda reglering i 3 § LUL bör avskaffas. Istället bör regeringen uppdra åt RPS och Åklagarmyndigheten att, i enlighet med vad som gäller beträffande övriga brott, reglera fördelningen av förundersökningsledarskapet i det gemensamma s.k. fördelningscirkuläret. Vårt förslag överensstämmer med vad Beredningen för rättsväsendets utveckling (BRU) tidigare föreslagit.

Bättre anpassade och kortare handläggningstider

Regeringen bör ge RPS och Åklagarmyndigheten ett gemensamt uppdrag att, inom ramen för nuvarande regelverk, utarbeta föreskrifter och allmänna råd, inkl. tidsfrister, för utredningar av ungdomsbrott.

Regeringen bör vidare ge RPS ett uppdrag att vidta åtgärder för att ytterligare förkorta handläggningstiderna hos Statens kriminaltekniska laboratorium och Rättsmedicinalverket i ungdomsbrottsärenden.

Sammanfattning

Kriminella grupperingar – från löst sammansatta nätverk till tydligt strukturerade organisationer – har alltmer kommit att framstå som ett påtagligt samhällsproblem. Åtgärder för att minska förekomsten av brottslighet som begås av kriminella grupperingar står därför högt på dagordningen. Under de senaste åren har också flera åtgärder vidtagits för att förhindra sådana grupperingars etablering i samhället. Polisen har bl.a. inrättat särskilda aktionsgrupper för bekämpning av den grova organiserade brottsligheten och Brottsförebyggande rådet har fått i uppdrag att medverka till att arbetet på lokal nivå mot samma brottslighet mobiliseras.

För att ytterligare motverka kriminella grupperingar måste rekryteringen till dessa nätverk förhindras. Vidare måste personer som vill lämna grupperingarna få hjälp och stöd med att bryta sin kriminella livsstil. Utredningen har haft i uppdrag att lämna konkreta förslag på åtgärder som dels kan förhindra rekrytering, dels kan underlätta avhopp.

Beträffande nyrekrytering till kriminella nätverk har i huvudsak följande framkommit:

- Unga som går med i kriminella nätverk har ofta problem i skolan och de har många gånger äldre syskon som också är kriminellt belastade. Ungdomar som riskerar att utveckla en kriminell livsstil kommer i hög utsträckning från de socialt mest utsatta bostadsområdena i storstäderna.
- Utredningen gör bedömningen att omkring 5 000 unga under 21 år riskerar att rekryteras till kriminella nätverk. Rekryteringsbasen utgörs av de mest brottsbelastade ungdomarna.
- För att nå framgång i arbetet med att förhindra rekrytering till kriminella nätverk måste myndigheter och andra samarbeta långsiktigt och uthålligt på lokal nivå.

När det gäller avhopp från kriminella grupperingar har bl.a. följande framkommit:

- Alltfler av Kriminalvårdens klienter har kopplingar till kriminella grupperingar.
- Av fängelsedömda gängmedlemmar återfaller 85 procent i ny brottslighet.
- Det behövs ett tydligt och samordnat stöd till personer som är motiverade att lämna en kriminell livsstil.

Mot bakgrund av slutsatserna i de ovannämnda punkterna är utredningens huvudförslag följande.

Åtgärder mot nyrekrytering

Sociala insatsgrupper

- Sociala insatsgrupper med socialtjänst, polis och skola bildas på lokal nivå. Socialtjänsten ska ha huvudansvaret för dessa insatsgrupper. De sociala insatsgrupperna ska arbeta konsekvent och uthålligt och ha ett operativt ansvar. Individuella handlingsplaner för unga som riskerar att rekryteras till kriminella nätverk ska utarbetas. Handlingsplanerna ska regelbundet följas upp och utvecklas. Vid behov ska även Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse, missbruksvården och psykiatrien kopplas till insatsgruppernas arbete. Även ideella organisationer och näringslivet ska kunna bidra till verksamheten.

Lokala poliskontor

- Rikspolisstyrelsen ska verka för att polismyndigheterna etablerar lokala poliskontor i bostadsområden där det bedöms finnas ett särskilt behov av polisiär närvaro. Polisens verksamhet i dessa områden ska framför allt vara inriktad på att i bred samverkan förebygga ungdomsbrott. En lokalt förankrad polisverksamhet ska bidra till att arbetet i de sociala insatsgrupperna blir effektivt.

Projekt pojke

- Det bör omgående göras en omfattande satsning på tonårspojkar och unga män i de mest utsatta bostadsområdena. Satsningen ska avse yrkesträning, arbete och fritidssysselsättning och syfta till att motverka sociala problem, psykisk ohälsa och stereotypera könsroller. Satsningen ska ha som målsättning att motverka attityder och värderingar som främjar en kriminell identitet.

Lättnad i socialtjänstsekretessen

- Genom en ny bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) får socialtjänsten möjlighet att till polisen lämna ut vissa uppgifter om unga under 21 år som kan befaras hamna i kriminalitet. En förutsättning är att utlämnandet av uppgiften kan antas bidra till att förhindra brott. Något utrymme att lämna ut uppgifter om begångna brott som den unge gjort sig skyldig till ger bestämmelsen inte. Bestämmelsen är utformad som en uppgiftsmöjlighet. Det är alltid socialtjänsten som i sista hand avgör om uppgifter om den unge ska lämnas till polisen. Den nya bestämmelsen kommer att underlätta arbetet i de sociala insatsgrupperna.

Riskbedömning

- Brottsförebyggande rådet får i uppdrag att, tillsammans med Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen, Skolverket och Statens institutionsstyrelse, utarbeta en riskbedömningsmanual som kan användas av de sociala insatsgrupperna i deras arbete med att fånga upp unga som riskerar att utveckla en kriminell livsstil.

Tillfälligt omhändertagande av unga

- Omhändertagande enligt 12 § polislagen (1984:387) ska också få ske om någon som kan antas vara under 18 år anträffas under förhållanden som innebär en påtaglig risk för att han eller hon kommer att involveras i allvarlig brottslig verksamhet. I dessa situationer ska socialtjänstsekretessen inte hindra att en uppgift

som behövs för ett omedelbart polisiärt ingripande lämnas av personal inom socialtjänsten till en polismyndighet.

Polisens föräldratelefon, m.m.

- Rikspolisstyrelsen ska verka för att det vid varje polismyndighet inrättas en Polisens föräldratelefon. Till föräldratelefonen ska oroliga föräldrar och andra anhöriga kunna vända sig med frågor kring ungdomar och kriminalitet, även anonymt.
- Socialtjänsten, skolan och polisen ska ha en i lag uttalad skyldighet att stödja och hjälpa föräldrar i deras ansvar att fostra sina barn.

Skolans ansvar för elevernas frånvaro

- Skolinspektionen får i uppdrag att granska hur grundskolor och gymnasieskolor följer upp elevernas frånvaro. Som en del i granskningen bör ingå att överväga behovet av en gemensam reglering eller handlingsplan på området.

Åtgärder för att stödja avhoppare

Tydligare ansvar för Kriminalvården

- Personal på häkten, anstalter och inom frivården ska motivera klienter till att lämna kriminella grupperingar. Kriminalvården ska informera om det stöd som klienterna kan få om de lämnar en kriminell livsstil.
- Fängelsedömda som bedöms vara motiverade att lämna kriminella grupperingar ska ha möjlighet att avtjäna straffet på särskilda anstaltsavdelningar.
- Frivården får i uppgift att koordinera stödinsatser för klienter som är motiverade att lämna kriminella grupperingar. Särskilda kontaktpersoner bör finnas hos socialtjänsten, Arbetsförmedlingen och polisen. Även hos Kronofogdemyndigheten, Skatteverket, Försäkringskassan, hälso- och sjukvården och frivilligorganisationer bör kontaktpersoner utses. Frivården ska

ansvara för att individuella handlingsplaner utarbetas för klienterna.

- För personer som har lämnat kriminella grupperingar ska fri-vården, om det finns behov, utse särskilt lämpliga lekmanna-övervakare.
- Kriminalvården ska årligen redovisa vilka insatser och omfattningen av dessa som myndigheten gjort för att stödja personer som är motiverade att lämna kriminella grupperingar. Kriminalvården ska också redovisa resultaten av insatserna.

Stödåtgärder för personer som inte är klienter inom Kriminalvården

- För personer som inte är klienter inom Kriminalvården, men som har kontaktat polisen eller socialtjänsten eller någon annan med anledning av att de vill lämna en kriminell gruppering, ska de sociala insatsgrupperna kunna ansvara för att stödinsatser koordineras i individuella handlingsplaner.
- För ungdomar som vårdas på institutioner som Statens institutionsstyrelse ansvarar för ska det, senast vid utskrivningen, finnas en individuell handlingsplan för den unge. Planen ska utarbetas av den unge, dennes föräldrar, socialtjänsten och Statens institutionsstyrelse och innehålla individuellt utformade insatser efter utskrivningen. Inför utskrivningsplaneringen för unga med erfarenhet av kriminella nätverk ska socialtjänsten aktualisera den unge hos den sociala insatsgruppen.

Nationell kunskapssatsning

- Brottsförebyggande rådet får i uppdrag att tillsätta en forskningskommitté med uppgift att ta fram ett forskningsprogram om kriminella grupperingar. Programmet bör utgå från behovet av såväl utvärdering som mer långsiktig tvärvetenskaplig forskning. Forskningskommittén bör bestå av kvalificerade forskare och företrädare för de myndigheter som berörs. Vid behov bör även internationell expertis knytas till kommitténs arbete.
- Brottsförebyggande rådet får i uppdrag att utreda möjligheterna att ta fram ett system för att kunna redovisa kriminalstatistik avseende brottslighet relaterad till kriminella grupperingar.

Konsekvenser

- Kostnaderna för merparten av förslagen ryms inom respektive myndighets ordinarie anslag. Projekt pojke respektive kunskapssatsningen m.m., bedöms kosta 75 respektive 5 miljoner kr per år.
- Utredningen föreslår att Projekt pojke finansieras genom ett årligt statsbidrag till Ungdomsstyrelsen. Kostnaden kan delvis finansieras genom att avgiften till brottsofferfonden ändras. Kunskapssatsningen finansieras genom höjt anslag till Brottsförebyggande rådet.
- Utredningens samlade förslag kommer att stärka det brottsförebyggande arbetet och därigenom på sikt minska brottsligheten.

